

**МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА
УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

Кафедра економічної теорії

**Методичні вказівки
до самостійної роботи з дисципліни**

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

**для студентів денної форми навчання напряму підготовки: 6.090101
«Агрономія»**

Умань - 2015

ЗМІСТ

Характеристика дисципліни

Навчально-тематичний план дисципліни

Зміст тем з дисципліни

Завдання для самостійної підготовки до семінарських занять

Завдання і методичні вказівки для підготовки контрольних робіт

Порядок оцінювання знань студентів

Рекомендована література для вивчення дисципліни

ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Економічна теорія» відноситься не до циклу загальноекономічних предметів.

Предметом вивчення є закономірності розвитку економічних систем, економічні закони та принципи їх функціонування, дії людей, спрямовані на ефективне господарювання за умов обмежених економічних і природних ресурсів, особливості ринкових перетворень в Україні, сучасні процеси глобалізації економічного життя суспільства. Основи економічної теорії досліджують закони, які управляють виробництвом, розподілом, обігом та споживанням життєвих благ та розробляє методологічні основи механізму їх використання суспільством з метою підвищення ефективності виробництва і зростання добробуту людей.

У курсі «Економічна теорія» на основі узагальнення фундаментальних надбань світової економічної думки і практики господарювання розглядаються основні питання економічної теорії - загальні основи соціально-економічного розвитку суспільства, товарного виробництва і ринкової економіки, теоретичні основи мікро- та макроекономіки, світового господарства та міжнародних економічних відносин.

Мета викладання - комплексне вивчення економічних відносин, як форми суспільного виробництва, ґрунтовне пізнання проблем ефективного використання суспільством обмежених виробничих ресурсів і шляхів досягнення максимальних кінцевих результатів у задоволенні людських потреб, що невинно зростають.

Завдання курсу - забезпечити ґрунтовну підготовку з економічної теорії, як базової дисципліни навчального плану підготовки бакалаврів з напрямів підготовки різних спеціальностей, глибоке розуміння студентами законів та категорій цієї науки, закономірностей функціонування і розвитку економічних систем, сутності ринкової економіки, способів і методів ефективного використання обмежених економічних ресурсів суспільства та проблем, пов'язаних з переходом українського суспільства до соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Форма проведення занять: лекції, семінари, колоквиуми, тестування, модульні контрольні роботи.

У лекціях передбачено:

-розкрити основні теоретичні проблеми курсу;

-показати практичне застосування економічних категорій, законів, понять;

- звернути увагу на необхідність використання світового досвіду в процесі реформування української економіки, здійснення ефективного переходу де

ринкових зв'язків і відносин, забезпечення інтеграції економіки в систему всесвітнього господарства.

Семинарські заняття передбачають:

- закріпити і поглибити знання студентів з основних проблем курсу через детальний розгляд окремих питань;

- обговорення питань теми, виступи з рефератами, постановку питань перед виступаючим, відповіді на додаткові запитання;

- організацію і спрямування дискусій з основних проблем та питань, що розглядаються на семінарі.

Основні завдання дисципліни:

- 1) науково обґрунтувати загальні основи економічного життя суспільства;
- 2) розкрити закономірності розвитку суспільного виробництва;
- 3) з'ясувати механізм дії економічних законів і механізм використання їх людьми у процесі господарської діяльності;
- 4) визначити суттєві риси основних соціально-економічних систем та напрямки їх еволюції;
- 5) з'ясувати роль економічної теорії у розробці шляхів формування соціально орієнтованої економічної системи суспільства.

Вивчивши перелічені завдання студент повинен знати:

- 1) термінологію та основні засоби економічного аналізу;
- 2) поняття та принципи організації економічних систем;
- 3) закономірності функціонування суб'єктів економічних систем у різних ринкових ситуаціях;
- 4) особливості розвитку виробничих відносин та продуктивних сил;
- 5) основні економічні явища і процеси в державі;
- 6) особливості формування ринків факторів виробництва;
- 7) особливості утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури;
- 8) вплив методів державного регулювання на економічні процеси в державі.

Вивчивши перелічені завдання студент повинен вміти:

- 1) застосовувати прийоми економічних досліджень для аналізу функціонування самостійних господарських систем;
- 2) розробляти методи оптимізації поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах;
- 3) аналізувати дієвість державних важелів для координації діяльності всіх суб'єктів ринкової економіки.

Логіка курсу полягає у засвоєнні знань про основні принципи і механізми функціонування економічної системи держави та здобутті необхідних практичних навичок роботи з економічними моделями, явищами і процесами.

На вивчення предмету навчальним планом передбачено 72 години, з яких 16 годин лекції, 14 годин семінари, 42 години самостійної роботи.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. загальні основи економічного розвитку суспільства												
Тема 1. Економічна теорія як наука	6	1	1		2	2		-	-		2	4
Тема 2. Суспільне виробництво та фактори, що на нього впливають	6	1	1		2	2		-	1		2	3
Тема 3. Суспільний продукт. Рушійні сили розвитку економіки та виробництва	7	2	1		2	2		2	1		2	2
Тема 4. Власність в системі виробничих відносин	6	2	1		1	2		-	-		1	5
Тема 5. Основні форми економічного розвитку. Товарна організація та її роль в еволюції суспільства	6	2	2		1	1		-	-		1	5
Разом за модулем 1	31	8	6		8	9		2	2		8	19
Модуль 2. загальні основи ринкової економіки та державне регулювання економічних процесів												
Тема 1. Ринкова економіка та її еволюція	6	2	1		1	2		2	1		1	2
Тема 2. механізм функціонування ринку	6	2	1		1	2		-	1		1	4
Тема 3. Підприємництво та бізнес	5	2	1		1	1		-	-		1	4
Тема 4. Макроекономічна нестабільність та державне регулювання	6	2	1		1	2		-	-		1	5

Тема 5. Державне регулювання економічних процесів	6	-	1		2	3		-	-		2	4
Тема 6. Аграрні відносини та особливості їх розвитку в сучасних відносинах	6	-	1		2	3		-	-		2	4
Тема 7. Світове господарство та місце України в світовій економіці												
Разом зо модулем 2	41	8	8		10	15		2	2		10	27
Усього годин	72	16	14		18	24		4	4		18	46

ЗМІСТ ТЕМ 3 ДИСЦИПЛІНИ "ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ"

Модуль 1. Загальні основи економічного розвитку суспільства

Тема 1. Економічна теорія як наука

Предмет економічної теорії. Економія, політична економія, економікс. Економічна теорія та предмет її вивчення. Місце економічної теорії в системі наук. Функції економічної теорії. Єдність економічної теорії та господарської практики. Предмет вивчення мікро-, мезо-, макро- та мегаекономіки.

Зародження та основні етапи розвитку економічної теорії. Первісна економічна думка та її представники. Меркантилізм. Фізіократи. Класична політична економія. Марксизм. Маржиналізм. Подальший розвиток економічної думки.

Економічні суб'єкти та економічні об'єкти. Об'єктивне та суб'єктивне в економіці.

Економічні закони та економічні категорії.

Формальна логіка та її методи. Діалектична та математична логіка. Системний і структурно-функціональний методи дослідження. Економіко-математичне та статистичне моделювання. Позитивний та нормативний аналіз. Особливості мікро- та макроекономічного аналізу.

Тема 2. Суспільне виробництво та фактори, що на нього впливають

Передумови виробництва: потреби, ресурси, продуктивні сили.

Виробництво як процес суспільної праці. Поняття суспільного виробництва і його прості елементи. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Суспільний поділ праці та його форми. Виробництво, розподіл, обмін, споживання.

Основні економічні фактори (ресурси) виробництва, їх взаємодія. Закон відносної обмеженості економічних ресурсів. Крива виробничих можливостей. Короткостроковий та довгостроковий період в економіці. Виробнича функція. Проблема економічного вибору.

Економічна теорія про місце людини в суспільному виробництві,

результативність виробництва та її показники.

Суспільне виробництво та суспільне багатство.

Матеріальні основи розвитку сучасної цивілізації. Об'єктивні основи та етапи цивілізаційного процесу. Формаційний та цивілізаційний підходи до процесів суспільного розвитку.

Економічні системи. Зміст та структурні елементи економічної системи. Цілісність, органічність, ієрархічність системи. Функціонування суб'єктів системи в єдності прав, обов'язків та відповідальності.

Типи і моделі економічних систем. Традиційна система. Ринкова економіка вільної конкуренції. Монополія та державно-монополістичний капіталізм. Сучасна ринкова економіка. Соціально-орієнтована ринкова економіка.

Моделі організації національних господарств.

Змішана економічна система. Командно-адміністративна система. Закономірності переходу від однієї економічної системи до іншої. Перехідні економічні системи.

Тема 3. Суспільний продукт. Рушійні сили розвитку економіки та виробництва

Суспільний продукт та його основні форми.

Економічні потреби, їх сутність та види. Класифікація економічних потреб. Закон зростання потреб. Взаємозв'язок виробництво - потреби.

Теорії потреб і мотиваційно-стимуляційний механізм. Теорія потреб Абрахама Маслоу. Теорія потреб Мак-Клелланда та ін.

Економічні інтереси, їх сутність, види та взаємодія. Домінування приватного інтересу у ринковій економіці. Теорія методологічного індивідуалізму.

Благо як засіб задоволення потреб. Корисність благ. Закон насичення потреб. Економічні суперечності та шляхи їх розв'язання.

Економічна ефективність суспільного виробництва. Показники економічної ефективності.

Основні економічні фактори (ресурси) виробництва, їх взаємодія. Закон відносної обмеженості економічних ресурсів. Крива виробничих можливостей. Короткостроковий та довгостроковий період в економіці. Виробнича функція. Проблема економічного вибору.

Фактори суспільного виробництва: організаційно-технологічні фактори; наука як ключовий фактор сучасного виробництва; інформаційний фактор; енергетичний та екологічний фактори виробництва.

НТР та особливості її сучасного стану.

Економічна теорія про місце людини в суспільному виробництві, результативність виробництва та її показники.

Основні напрямки підвищення ефективності суспільного виробництва.

Тема 4. Власність в системі виробничих відносин

Правовий та економічний зміст власності. Право володіння, розпорядження, користування. Взаємодія привласнення та відчуження благ. Суб'єкти та об'єкти відносин власності. Власність в різних економічних системах. Домінуючий об'єкт власності. Права власності як «правила гри» в господарській системі.

Різноманітність форм власності та форм господарювання. Різновиди індивідуальної та колективної форм власності. Особливості акціонерної форми власності. Інтелектуальна власність.

Власність як соціально-економічна основа суспільства та економічний механізм її реалізації.

Еволюція відносин власності. Новітні тенденції у розвитку відносин власності.

Відносини та форми власності в Україні в період переходу до ринку. Роздержавлення та приватизація, їх суть і відмінності. Форми та методи приватизації державного майна. Приватизаційні папери.

Тема 5. Основні форми економічного розвитку. Товарна організація та її роль в еволюції суспільства

Генезис форм організації суспільного виробництва. Натуральне виробництво. Товарне виробництво: умови виникнення, розвиток та типи. Суперечності товарного виробництва.

Товар і його властивості. Поняття товару. Відмінність товару від продукту. Властивості товару: споживна вартість, мінова вартість, вартість. Цінність товару. Корисність товару, її вимір. Закон спадної корисності. %

Величина вартості товару та фактори, що на неї впливають. Індивідуальна і суспільна вартість. Закон вартості, його зміст та функції.

Нове в розумінні сутності товару та форм його реалізації.

Специфіка послуги як товару. Інформація як товар. Інформаційна теорія вартості.

Виникнення, суть та функції грошей.

Різноманітність форм грошей: товарні, металеві та паперові гроші; кредитні та електронні гроші. Функціональні форми грошей. Особливості функціонування паперових грошей. Демонетизація.

Закон кількості грошей в обігу.

Теорії грошей. Металістична та номіналістична теорія. Кількісна теорія грошей.

Теорія грошей Карла Маркса. Сучасні теорії грошей.

Історія грошей України.

Модуль 2. Загальні основи ринкової економіки та державне регулювання економічних процесів

Тема 1. Ринкова економіка та її еволюція

Об'єктивні умови виникнення ринку та його сутність. Поняття ринку, його характерні риси, основні принципи функціонування та етапи розвитку. Функції ринку. Переваги та недоліки ринкового механізму. Сучасні теорії ринку.

Структура, види та сегментація ринків. Критерії класифікації ринків. Ринки факторів виробництва. Тіньовий ринок.

Суб'єкти ринку: домогосподарства, фірми, держава. Зовнішньоекономічні суб'єкти. Система посередників. Взаємозв'язок суб'єктів ринку.

Становлення ринкових відносин в Україні. Інфраструктура ринку: зміст та структура. Біржа як елемент ринкової інфраструктури, її види та функції. Банки та небанківські інституції. Валютна біржа. Формування інфраструктури ринку в Україні.

Тема 2. Механізм функціонування ринку

Суть попиту та фактори, що його визначають. Закон попиту. Крива попиту. Рух по кривій попиту. Зсув кривої попиту.

Пропозиція. Зміст та фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Рух по кривій пропозиції та зрушення кривої пропозиції.

Діалектична залежність попиту і пропозиції. Еластичність попиту та пропозиції.

Кон'юнктура ринку. Ціна ринкової рівноваги. Механізм ринкового саморегулювання.

Способи ринкової поведінки економічних суб'єктів. Конкуренція, її суть та функції в ринковій економіці. Економічні основи конкуренції. Закон конкуренції.

Види економічної конкуренції: внутрігалузєва і міжгалузєва; досконала та недосконала конкуренція.

Методи конкурентної боротьби. Методи цінової конкуренції. Методи нецінової конкуренції. Недобросовісна конкуренція.

Монополія та її суть. Форми монополістичних об'єднань. Показники монопольної влади. Монополія і конкуренція.

Антимонопольна політика держави та її суть.

Тема 3. Підприємництво та бізнес

Підприємництво, його суть, основні принципи та ознаки. Теорії підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Мотивація підприємницької діяльності.

Економічні основи розвитку підприємництва в Україні.

Сучасні організаційні форми підприємництва. Індивідуальне підприємництво (одноосібне володіння). Товариство (партнерство). Корпорація. Малий бізнес.

Ризик у підприємницькій діяльності та його види. Венчурний бізнес, тенденції його розвитку. Система франчайзингу. Підприємницькі мережі.

Фірми як організаційна форма мікроекономіки. Поняття фірми та її види. Поведінка фірми в умовах досконалої і недосконалої конкуренції. Стратегія розвитку фірми.

Суб'єкти підприємницької діяльності: домогосподарства, фірми, держава. Зовнішньоекономічні суб'єкти. Система посередників. Взаємозв'язок суб'єктів ринку.

Тема 4. Макроекономічна нестабільність та державне регулювання

Циклічність розвитку економічних процесів. Цикли ділової активності, їх види.

Фази циклів. Цикли Жуглара, цикли Кондратьєва, цикли Кузнеца. Економічні і структурні кризи. Державне антикризове регулювання економіки.

Безробіття. Види безробіття. Теорія безробіття. Причини безробіття.

Закон Оукена.

Природній рівень безробіття. Сучасні методи боротьби з безробіттям.

Інфляція. Види інфляції. Причини інфляції в Україні. Наслідки інфляційних процесів. Рівень інфляції. Показники інфляції: індекс та темп інфляції.

«Правило 70».

Тема 5. Державне регулювання економічних процесів

Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Кейнсіанська і неокласична моделі регулювання економіки.

Економічні функції держави. Місце і роль держави в командній економіці. Економічні функції держави в сучасній ринковій економіці. Система цілей державного макроекономічного регулювання.

Форми, методи та інструменти регулювання економіки. Правові, економічні та адміністративні методи. Прямі та непрямі методи. Фінансово-кредитне регулювання економіки. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави.

Державний сектор та державне підприємництво як спосіб реалізації економічних функцій держави.

Тема 6. Аграрні відносини та особливості їх розвитку в сучасних умовах

Аграрні відносини, їх зміст та особливості. Суб'єкти аграрних відносин.

Земля як економічна категорія і фактор виробництва.

Форми власності на землю і форми господарювання в сільському господарстві. Фермерські господарства. Кооперативні господарства. Державні господарства. Змішані господарства.

Рентні відносини. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення. Розподіл і використання рентного доходу. Орендна плата і її структура. Земельний податок.

Ринок землі. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі.

Агропромислова інтеграція і агропромисловий комплекс.

Сучасні проблеми реформування та піднесення сільського господарства в Україні. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробництва.

Тема 7. Світове господарство та місце України в світовій економіці

Сутність, етапи становлення та основні риси світового господарства. Сучасна структура світового господарства.

Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Транснаціональні корпорації і розвиток міжнародних виробничих зв'язків.

Міжнародна економічна інтеграція та її організаційні форми.

Світова торгівля: сутність та структура. Всесвітній ринок товарів і послуг. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі. Торговельна політика, її види та інструменти. Теорія порівняльних витрат. Торговельний і платіжний баланс. Сучасні тенденції розвитку світової торгівлі.

Міжнародні кредитні відносини і механізм їх регулювання.

Зміст і структура світової валютної системи. Валютні курси. Конвертованість валют. Міграція населення і світовий ринок праці. Сутність і причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили. Проблеми інтеграції економіки України } світове господарство.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

Модуль 1. Загальні основи економічного розвитку суспільства

Тема 1.1. Економічна теорія як наука

(семінарське заняття - 1 год.; самостійна робота - 4 год.)

1. Етапи становлення і розвитку економічної думки в суспільстві. Сучасні економічні теорії.
  - 1.1. Виникнення та еволюція економічної теорії до кінця XIX ст.
  - 1.2. Зародження та становлення економічної думки в докласичний період. Школа меркантилізму.
  - 1.3. Класична економічна теорія.
  - 1.4. Класична школа.
  - 1.5. Марксистська політична економія. Соціалісти-утопісти.
  - 1.6. Історична школа та маржиналізм.
  - 1.7. Сучасна економічна думка та її розвиток.
  - 1.8. Неокласична економічна теорія.
  - 1.9. Неолібералізм.
  - 1.10. Інституціоналізм.
  - 1.11. Кейнсіанство та його еволюція.
  - 1.12. Монетаризм та його принципи регулювання макроекономічних процесів.
  - 1.13. Предмет економічної теорії та його місце в системі економічних наук.
  - 1.14. Предмет економічної теорії.
  - 1.15. Місце економічної теорії в системі суспільних наук.
2. Економічні закони та категорії, їх класифікація.
  - 2.1. Суть та класифікація економічних законів. їхня класифікація.
  - 2.2. Характеристика економічних категорій.
3. Метод економічної теорії та його складові елементи.
  - 3.1. Поняття та структура методу економічної теорії та його вихідні елементи.
  - 3.2. Засоби та методи економічного аналізу.

Основні поняття і терміни теми

Основи економічної теорії, політекономія, макроекономіка, мікроекономіка, економіко, економіка, меркантилізм, фізіократи, класична школа, Адам Сміт, Давид Рікардо, марксистська школа, вартість продукту, соціалісти-утопісти, кейнсіанська школа, маржиналізм, інституціональна школа, історична школа, сучасні школи економічної теорії, економічні закони та категорії, методи економічної теорії, синтез та аналіз, дедукція та індукція, логічне та історичне, специфічні методи пізнання.

Питання для обговорення

1. Проаналізуйте етапи розвитку економічної думки і спробуйте обґрунтувати необхідність виникнення провідних шкіл економічної теорії.
2. Охарактеризуйте основні течії економічної думки. Чи є між ними спільні і відмінні риси?
3. Які головні напрями сучасної економічної думки ви знаєте? Чи пов'язані вони із сучасним світом?
4. В чому полягає предмет економічної теорії?

5. Чим відрізняються поняття економікс, економічна теорія та політична економія?
6. Згадайте функції економічної теорії. Яке місце економічної теорії в сучасному житті?
7. В чому суть економічного закону? Які види економічних законів вам відомі?
8. Дайте визначення економічної категорії. Наведіть приклади.
9. Як ви розумієте метод економічної теорії? У чому суть абстрактного методу?
10. Які методи вивчення економічних явищ і процесів вам відомі?

Теми рефератів

1. Сучасні економічні теорії та їх вплив на розвиток економіки.
2. Вклад класичної та кейнсіанської шкіл у розвиток економічної думки.
3. Адам Сміт О видатний вчений-економіст XVIII ст.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 17-24.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 9-47.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. . Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 9-73.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 9-23.
5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ 2003.-С. 9-24.
6. Предборський В. А. Економічна теорія / [В. А. Предборський, Б. Б. Гарін, В. Д. Кухаренко / Під ред. Предборського В. А.]. - К.: Кондор, 2003. - С. 10-37.

Тема 1.2. Суспільне виробництво та фактори, що на нього впливають (семінарське заняття — 1 год.; самостійна робота - 4 год.)

1. Суть і структура продуктивних сил та виробничих відносин.
  - 1.1. Матеріальне виробництво - основа життя людського суспільства.
  - 1.2. Продуктивні сили та виробничі відносини.
  - 1.3. Суть та характеристика виробничих відносин суспільства.
  - 1.4. Суть власності та характеристика аспектів власності.
  - 1.5. Визначення сутності економічної системи.
2. Фази та сфери суспільного виробництва.
  - 2.1. Фази суспільного виробництва. їхня характеристика.
  - 2.2. Сфери суспільного виробництва. їхня характеристика.
  - 2.3. Результативність суспільного виробництва.
3. Суспільно-економічні формації.
  - 3.1. Суть та складові суспільно-економічної формації.
  - 3.2. Формаційний підхід до розвитку суспільства.
  - 3.3. Цивілізаційний підхід.

Основні поняття і терміни теми

Суспільне виробництво, праця, робоча сила, предмети та засоби праці, суспільні

відносини, виробничі відносини, кооперація і поділ праці, соціально-економічні відносини, техніко-економічні відносини, організаційно-економічні відносини, економічна система, продуктивні сили суспільства, виробництво, розподіл, обмін, споживання, інфраструктура, суспільно-економічна формація, цивілізація.

Питання для обговорення

1. Що таке суспільне виробництво? його структура та роль у житті людей.
2. Які фактори виробництва вам відомі і який вплив вони мають на розвиток виробництва та суспільства в цілому?
3. Продуктивні сили, їх склад та роль у розвитку суспільства.
4. Що виражають виробничі відносини?
5. Чим відрізняються організаційно-економічні та соціально-економічні виробничі відносини?
6. Охарактеризуйте фази суспільного виробництва.
7. У чому суть основного виробництва, виробничої та соціальної інфраструктури? Який між ними взаємозв'язок?
8. Охарактеризуйте базис, надбудову, спосіб виробництва, суспільно-економічну формацію.
9. У чому полягає зміст формаційного та цивілізаційного підходу до розвитку суспільства?
10. Дайте визначення економічної системи. Охарактеризуйте її складові та типи.

Теми рефератів

1. Виробнича інфраструктура та її елементи.
2. Цивілізація та її складові елементи.
3. Формаційний підхід до розвитку людства, його недоліки.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. -К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 25-31.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія ; Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. -К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 71-82,220-245.
3. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 30-42,46-62.
4. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-С. 25-37.

Тема 1.3. Суспільний продукт. Рушійні сили розвитку економіки та виробництва (семинарське заняття - 1 год.; самостійна робота - 4 год.)

1. Характеристика суспільного продукту та його основні форми.
  - 1.1. Характеристика ВВП та ВНП.
  - 1.2. Суть національного доходу та національного багатства.
2. Суть та характеристика людських потреб і благ.
  - 2.1. Сутність та класифікація людських потреб
  - 2.2. Суть та класифікація благ.
  - 2.3. Економічні інтереси суспільства.

3. Суть економічного прогресу. Його типологія та фактори, які на нього впливають.
- 3.1. Суть та значення економічного прогресу. Його види.
- 3.2. НТР та її види. Економічний аспект НТП та НТР.
- 3.3. Розвиток суперечностей 0 джерело прогресу.
4. Економічна ефективність суспільного виробництва.

Основні поняття і терміни теми

Людські потреби, класифікація потреб, теорія Маслоу, блага, вільні та економічні блага, суспільні інтереси, економічний прогрес, інтенсивний та екстенсивний економічний прогрес, науково-технічний прогрес, науково-технічна революція, валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, національний дохід, валовий суспільний продукт, кінцевий суспільний продукт, економічний ефект, продуктивність праці, трудоємність, матеріаловіддача, матеріаломісткість, фондівіддача, фондомісткість.

Питання для обговорення

1. Що таке суспільний продукт та його структура?
2. Яка різниця між валовим внутрішнім та валовим національним продуктом?
3. Необхідність, поняття і класифікація потреб. Ієрархія потреб Маслоу.
4. Що таке блага? Наведіть приклад благ. Яка різниця між економічними та вільними благами?
5. Що таке економічні інтереси? Чому потреби та інтереси виступають спонукальним мотивом виробничої діяльності людей?
6. У чому полягає суть економічного прогресу суспільства? Який вплив економічний прогрес має на розвиток суспільства?
7. Екстенсивний та інтенсивний економічний прогрес, його форми та фактори, ще на нього впливають.
8. Науково-технічна революція та її основні риси.
9. Що таке продуктивність праці та як вона вимірюється?
10. Що таке ефективність виробництва та які її основні показники?

Теми рефератів

1. Позитивні та негативні сторони науково-технічного прогресу.
2. Історія виникнення показника ВВП та його значення для характеристики національної економіки.
3. Потреби та економічні інтереси □ рушійні сили розвитку економіки та суспільства.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 32-42.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К. : Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 82-118.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 73-106.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І.

Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 67-77.

5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ПУЛ, 2003. - С. 37-48.

Тема 1.4. Власність в системі виробничих відносин

(семінарське заняття — 1 год.; самостійна робота - 3 год.)

1. Суть власності, її економічний та юридичний зміст.
  - 1.1. Визначення поняття власності, її зміст.
  - 1.2. Еволюція власності.
  - 1.3. Ознаки власності.
2. Типи, види та форми власності.
  - 2.1. Суть та аналіз типів, видів та форм власності.
  - 2.2. Суть та аналіз приватної власності.
  - 2.3. Суть та аналіз колективної власності. Значення кооперативної власності для побудови соціально орієнтованого суспільства.
3. Реформування відносин власності на сучасному етапі розвитку України.
  - 3.1. Основні функції власності.
  - 3.2. Функціонування відносин власності.
  - 3.3. Суть та методи приватизації.
  - 3.4. Суть та методи роздержавлення.

Основні поняття і терміни теми

Власність, відносини власності, економічна суть власності, юридична суть власності, володіння, розпорядження, користування, типи, форми та види власності, колективна власність, суспільна власність, державна власність, трудова та нетрудова приватна власність, кооперативна власність, роздержавлення, приватизація, методи роздержавлення.

Питання для обговорення

1. У чому полягає суть та необхідність відносин власності? Аспекти власності.
2. Визначте суть економічного і юридичного розуміння відносин власності.
3. Що може бути об'єктом привласнення?
4. Перелічіть і охарактеризуйте основні типи, форми і види власності.
5. Охарактеризуйте тенденції розвитку форм власності в Україні.
6. Роздержавлення і приватизація. Що між ними спільного і в чому відмінність?
7. Які основні форми власності передбачає Закон України «Про власність»? Які форми колективної власності?
8. Які можливі шляхи роздержавлення власності? Який шлях застосовується в Україні?
9. Охарактеризуйте способи приватизації власності, передбачені Законом України «Про приватизацію майна державних підприємств». Які способи переважають на сучасному етапі й чому?
10. Чи повинні права власності поширюватись на такі природні феномени, як сонце, вітер, повітря, електромагнітні хвилі і т. д.

Теми рефератів

1. Рівноправність різних форм власності як обов'язкова умова формування ринкової економіки.
2. Характеристика процесу роздержавлення в сучасній Україні.
3. Приватизаційні процеси в Україні.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 34-48.
2. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 80-96.
3. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-С. 49-73.

Тема 1.5. Основні форми економічного розвитку. Товарна організація та її роль в еволюції суспільства

(семінарське заняття - 2 год.; самостійна робота - 2 год.)

1. Форми суспільного виробництва.
  - 1.1. Натуральне виробництво та його ознаки.
  - 1.2. Суть та характерні риси товарного виробництва.
2. Товар та його властивості.
  - 2.1. Споживна вартість та її характеристика.
  - 2.2. Вартість та мінова вартість.
  - 2.3. Праця та показники, які її характеризують: продуктивність, інтенсивність праці, складна та проста праця.
3. Двоїстий характер праці та її втілення в товарі.
  - 3.1. Суть та характеристика конкретної та абстрактної праці.
  - 3.2. Характеристик основної суперечності товарного виробництва.
4. Суть грошей і грошових систем, їх еволюція.
  - 4.1. Грошова форма вартості та історія появи грошей.
  - 4.2. Функція грошей.
  - 4.3. Суть грошової системи та її еволюція.
  - 4.4. Характеристика елементів грошової системи.

Основні поняття і терміни теми

Натуральне виробництво, товарне виробництво, суспільне виробництво, економічна відособленість товаровиробника, власне споживання, товар, вартість товару, споживна та мінова вартості товару, індивідуальний робочий час, суспільно-необхідний робочий час, абстрактна праця, конкретна праця, проста та складна праця, гроші, грошова система, функції грошей, теорії грошей, інфляція, інфляція попиту та пропозиції.

Питання для обговорення

1. Чи існує натуральне господарство в економіці України? Якщо так, то в яких формах?
2. Які основні причини виникнення товарного виробництва?

3. Яка різниця між простою і розвинутою формами товарного виробництва?
4. Товар та його властивості. Споживча та мінова вартість товару.
5. У чому полягає суть ціни товару? Що є економічним прибутком підприємства?
6. Сформулюйте визначення грошей як економічної категорії. Які види грошей вам відомі?
7. Дайте характеристику функцій грошей: як міри вартості, як засобу обігу, як засобу платежу, як засобу нагромадження та світових грошей.
8. Що таке грошова система? Які типи грошових систем ви можете назвати?
9. Від чого залежить кількість необхідних для обігу грошей, вкажіть методику розрахунку?
10. Готівкові та безготівкові гроші. Їхня характеристика та види.

Темати рефератів

1. Історія виникнення грошей та їхня еволюція.
2. Історія грошей України.
3. Закон вартості, його характеристика та значення в умовах розвитку ринкової економіки.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 49-55.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 118-144.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 107-151.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 100-108, 112-123.
5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ПУЛ, 2003. - С. 97-134.
6. Предборський В. А. Економічна теорія / [В. А. Предборський, Б. Б. Гарін, В. Д. Кухаренко / Під ред. Предборського В. А.]. - К.: Кондор, 2003. - С. 52-102.

Модуль 2. Загальні основи ринкової економіки та державне регулювання економічних процесів

Тема 2.1. Ринкова економіка та її еволюція

(семінарське заняття -1 год.; самостійна робота-3 год.)

1. Поняття ринку та його основні елементи.
  - 1.1. Суть та умови існування ринку.
  - 1.2. Функції ринку.
  - 1.3. Структура ринку.
2. Концепції та моделі ринкової економіки.
  - 2.1. Характеристика моделей ринкової економіки.
  - 2.2. Характеристика концепцій вільної ринкової економіки А. Сміта та соціального ринкового господарства.
  - 2.3. Суть та теорії змішаної економіки.
3. Інфраструктура ринку.

- 3.1. Характеристика ринкової інфраструктури. її види та елементи.
- 3.2. Біржі та їх характеристика.
- 3.3. Суть та значення для розвитку ринкових відносин фондової та товарної біржі.
4. Сутність та структура господарського механізму.
- 4.1. Поняття та структура господарського механізму.
- 4.2. Функції господарського механізму.

Основні поняття і терміни теми

Ринок, ринкова економіка, функції ринку, структура ринку, фінансовий ринок, ринок робочої сили, ринок матеріалів, монополія, олігополія, монополістична конкуренція, чиста конкуренція, змішана економіка, соціально орієнтована ринкова економіка, ліберальна та консервативна модель ринкової економіки. Інфраструктура ринку, біржі, торгові дома, обслуговуючі кооперативи.

Питання для обговорення

1. Що таке ринок та структура ринку?
2. Хто, на вашу думку, виступає суб'єктом ринку і об'єктом ринкових відносин?
3. Які види ринків ви можете назвати?
4. Які функції виконує ринок?
5. Що таке інфраструктура ринку і яку роль вона відіграє в організації та функціонуванні ринкових відносин?
6. Види інфраструктури ринку та її основні елементи.
7. У чому суть та основні положення ринкової економіки?
8. Які концепції ринкової економіки вам відомі?
9. Що являють собою моделі ринкової економіки? Чим вони відрізняються?
10. Сутність та структура господарського механізму. Яка роль господарського механізму в економічній системі країни?

Теми рефератів

1. Товарна біржа, її характеристика.
2. Господарський механізм, його елементи та їх характеристика.
3. Класифікація ринків.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 56-62.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 166-183.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 215-250.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 160-167.
5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-С. 135-138.
6. Предборський В. А. Економічна теорія / [В. А. Предборський, Б. Б. Гарін, В. Д. Кухаренко / Під ред. Предборського В. А.]. - К. : Кондор, 2003. – С. 103-130.

1. Які складові ринкового механізму вам відомі? їхня характеристика.
2. Суть попиту і пропозиції ринку. У чому полягає зміст закону попиту і пропозиції?
3. Як утворюється рівноважна ціна в умовах зміни попиту і пропозиції?
4. У чому полягає суть підприємства та який механізм його функціонування?
5. Гроші як гроші та гроші як капітал. У чому різниця? Що таке капітал і додана вартість?
6. Яка різниця між постійним та змінним капіталом?
7. У чому суть конкуренції? Які ви знаєте методи конкурентної боротьби? Наведіть приклади.
8. Монополія на ринку. Позитивні та негативні наслідки.
9. Який зв'язок між монополією та конкуренцією? Чому існує твердження «монополія виростає з конкуренції»?
10. У чому суть і роль антимонопольних заходів держави?

Теми рефератів

1. Ринкова рівновага та її характеристика.
2. Капітал та прибуток. їхня взаємодія.
3. Олігополія, монополія, монопсонія.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 63-81.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 184-220.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 178-215.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 145-156.
5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-С. 138-147.
6. Предборський В. А. Економічна теорія / [В. А. Предборський, Б. Б. Гарін, В. Д. Кухаренко / Під ред. Предборського В. А.]. - К. : Кондор, 2003. - С. 131-146, 186-206.

Тема 2.3. Підприємництво та бізнес

(семінарське заняття -1 год.; самостійна робота - 2 год.)

1. Еволюція та визначення понять підприємництво та бізнес.
  - 1.1. Суть підприємництва.

- 1.2. Суть бізнесу.
- 1.3. Економічна система бізнесу.
- 1.4. Поняття та складові підприємницького простору.
- 1.5. Зовнішнє та внутрішнє середовище підприємства.
2. Суб'єкти підприємницької діяльності.
3. Взаємозв'язок форм власності та підприємництва.
  - 3.1. форми власності та організаційно-правові форми підприємництва.
  - 3.2. Одноосібний бізнес та його форми.
  - 3.3. Партнерства та його форми (ТзОВ, повні товариства, командитні товариства, товариства з додатковою відповідальністю).
  - 3.3. Корпорації (ПАТ, ПрАТ).

Основні поняття і терміни теми

Підприємництво, бізнес, види бізнесу, юридична особа, резиденти та нерезиденти, комерція, виробництво, домогосподарства, підприємницький сектор, підприємницький простір, держава, іноземний сектор, організаційно-правові формування, одноосібне володіння, партнерство, корпорації, товариство, сільськогосподарський виробничий кооператив.

Питання для обговорення

1. У чому полягає суть бізнесу як економічної категорії?
2. Охарактеризуйте поняття «підприємництво».
3. Які види бізнесу вам відомі? Охарактеризуйте їх та наведіть приклади.
4. Підприємницький простір як економічна категорія економічної системи країни. Його роль у розвитку підприємництва та бізнесу.
5. Охарактеризуйте сфери підприємницького простору та наведіть приклади.
6. У чому полягає суть внутрішнього середовища підприємства? Його складові.
7. Які зовнішні фактори впливають на діяльність підприємства?
8. Які суб'єкти підприємницької діяльності вам відомі? Яка роль кожного з них у розвитку виробництва та економіки в цілому?
9. Відповідно до яких форм власності функціонують підприємства в Україні?
10. Охарактеризуйте товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з повною відповідальністю, акціонерне товариство, асоціацію, приватне підприємство, спільне підприємство, господарське і командитне товариство.

Теми рефератів

1. Підприємництво □ як сучасний фактор виробництва.
2. Види бізнесу.
3. Підприємницький простір та його складові.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 82-99.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 245-270.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. :

Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 251-272.

4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. -К.: Каравела, 2007. - С. 170-184.

5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-С. 262-334.

б.Предборський В. А. Економічна теорія / [В. А. Предборський, Б. Б. Гарін, В. Д. Кухаренко / Під ред. Предборського В. А.]. - К.: Кондор, 2003. - С. 147-167.

Тема 2.4. Макроекономічна нестабільність та державне регулювання

(семінарське заняття - 1 год.; самостійна робота — 3 год.)

1. Макроекономічна нестабільність.

1.1.Циклічність: її суть та теорії виникнення.

1.2.Класифікація циклів по термінам тривалості.

1.3.Державні антикризові програми.

2. Безробіття та зайнятість.

2.1. Суть зайнятості та її види.

2.2. Види безробіття та його класифікація.

2.3. Державні програми боротьби з безробіттям.

3. Інфляція. Причини інфляції в Україні.

3.1. Суть та класифікація інфляцій.

3.2. Причини інфляції в Україні в 199101994 рр.

3.3. Методи зменшення інфляції в макроекономічній системі.

Основні поняття і терміни теми

Економічна кон'юнктура, циклічні коливання економіки, цикли Кітчина, цикли Жуглара, цикли Кондратьєва, безробіття, інфляція, природний рівень безробіття, закон Оукена, фрикційне безробіття, структурне безробіття, явна та прихована інфляція, повзуча, галопуюча, гіперінфляція, державні антикризові програми, правило 70.

Питання для обговорення

1.Що таке економічна кон'юнктура та економічний цикл?

2.Назвіть фази економічного циклу і дайте їх характеристику.

3.У чому причина циклічних коливань економіки?

4.Причини економічної кризи в Україні та фактори, що її підсилюють.

5.Як визначається рівень зайнятості та безробіття?

6.Охарактеризуйте основні причини та види безробіття.

7.Чи існує безробіття в умовах повної зайнятості? Що таке природний рівень безробіття?

8.Сформулюйте закон Оукена. Яка його економічна сутність?

9.Що таке інфляція? Як вона визначається?

10. Які види інфляції та методи боротьби з нею ви знаєте? Який із видів інфляції притаманний економіці України?

Теми рефератів

1. Класифікація циклів по причинах виникнення.

2. Причини безробіття, та методи боротьби із безробіттям.
3. Методи зменшення інфляції в економічній системі країни.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - С. 100-104.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 463-486.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 428-455.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. -К.: Каравела, 2007. - С. 317-333.
5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-С. 234-277.

Тема 2.5. Державне регулювання економічних процесів *(семінарське заняття - 1 год.; самостійна робота - 5 год.)*

1. Причини заміни вільної ринкової економіки на державне регулювання економічних процесів.
2. Заслуги кейнсіанської теорії.
3. Державне регулювання економіки: суб'єкти, об'єкти цілі та функції.
  - 3.1. Суть та значення державного регулювання.
  - 3.2. Об'єкти та суб'єкти державного регулювання.
  - 3.3. Функції держави в регулюванні макроекономічних процесів.
4. Методи державного регулювання.
  - 4.1. Прямі методи державного регулювання.
  - 4.2. Непрямі методи державного регулювання.

Основні поняття та терміни теми

Державне регулювання економіки, зовнішні позитивні та негативні ефекти, об'єкти та суб'єкти державного регулювання, ефективність за Паретто, пасивна та активна грошово-кредитна політика, кейнсіанська теорія державного регулювання, ефективність монетарної політики, державне замовлення, ліцензії, квоти, санкції, норма, норматив, стандарти, економічне регулювання, правове регулювання, адміністративне регулювання, цінове регулювання.

Питання для обговорення

1. У чому полягає суть державного регулювання економіки?
2. Кейнсіанська теорія державного регулювання економіки.
3. Що виступає об'єктом і суб'єктом державного регулювання економіки?
4. Які функції покладені на державу у процесі регулювання економіки?
5. В чому суть методів державного регулювання економіки?
6. Які методи державного регулювання економіки вам відомі?
7. Охарактеризуйте основні інструменти державного регулювання економіки.
8. У чому полягає суть програмування національної економіки?
9. Зазначте найважливіші форми і напрями економічної політики держави та

охарактеризуйте їх.

10. Як відбувається процес формування системи державного регулювання економіки України?

Теми рефератів

1. Аналіз діяльності держави як економічного суб'єкта.
2. Економічні методи впливу держави на перебіг економічних процесів у національній економіці.
3. Кейнсіанська школа, аналіз їхніх основних постулатів.
4. Функції держави в економічному житті суспільства.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - С. 105-113.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 515-536.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 406-428.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 343-355.

Тема 2.6. Аграрні відносини та особливості їх розвитку в сучасних умовах

(семінарське заняття - 1 год.; самостійна робота - 5 год.)

1. Сучасний стан аграрного виробництва в Україні.
  - 1.1. Причини кризи в аграрному секторі України.
  - 1.2. Стан виробництва сільськогосподарської продукції в Україні.
2. Еволюція власності та організаційно-правових формувань на селі.
  - 2.1. Еволюція власності на землю та на майно.
  - 2.2. Еволюція організаційно-правових формувань. Вибір оптимальної форми в сільському господарстві.
  - 2.3. Земельний кодекс України.
3. Земельна рента та її форми в сучасних умовах.
  - 3.1. Диференційна земельна рента.
  - 3.2. Монопольна земельна рента.
  - 3.3. Прибутковість сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах.

Основні поняття та терміни теми

Рента, земельна рента, диференціальна рента, монопольна рента, абсолютна рента, аграрна політика, земля, ціна землі, бонітарна та економічна оцінка ефективності використання землі, організаційно-правові форми, виробнича та обслуговуюча кооперація, реформування земельних та майнових відносин в Україні, Земельний кодекс, інвестування АПК.

Питання для обговорення

1. Яка структура агропромислового комплексу України?
2. Чому сільське господарство є специфічною галуззю розвитку економіки

України?

3. Зазначте характерні риси сільськогосподарського виробництва.
4. Які причини кризи сільського господарства України вам відомі?
5. У чому суть земельної ренти?
6. Які форми земельної ренти вам відомі? Охарактеризуйте їх.
7. У чому полягає різниця між диференціальною рентою I та диференціальною рентою II?

Теми рефератів

1. Причини кризи в аграрному секторі України.
2. Реформування організаційно-правових форм у 1999-2000 рр.
3. Земельна реформа, її реалізація в Україні.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - СІ 14-119.
2. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 375-397.
3. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 341-359.
4. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-С. 325-336.

Тема 2.7. Світове господарство та місце України в світовій економіці

(семінарське заняття - 2 год.; самостійна робота - 4 год.)

1. Світове господарство: суть, етапи й закономірності розвитку.
  - 1.1. Поняття та основні передумови виникнення світового господарства.
  - 1.2. Етапи формування світового господарства.
  - 1.3. Закономірності функціонування світового господарства.
2. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва України.
  - 2.1. Форми економічних відносин.
  - 2.2. Види інтеграційних об'єднань.
  - 2.3. Види економічної інтеграції.
  - 2.4. Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.
3. Сутність та класифікація глобальних проблем.
  - 3.1. Сутність та класифікація глобальних проблем.
  - 3.2. Причини виникнення та загострення глобальних проблем.
  - 3.3. Шляхи розв'язання глобальних проблем.

Основні поняття і терміни теми

Світове господарство, інтеграція, міжнародні економічні відносини, міжнародний поділ парці, міжнародна торгівля, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, міжнародні кредитні відносини, міжнародні валютні відносини, імміграція, еміграція, платіжний баланс, митний економічний союз, зона вільної торгівлі, загальний ринок, економічний союз, економічна інтеграція, спеціалізація, експортний потенціал, інтеграційне об'єднання,

Європейський союз.

Питання для обговорення

- 1.Що таке світове господарство? В чому полягає об'єктивність його формування?
- 2.У чому ви вбачаєте зв'язок між поділом праці й виникненням світового господарства?
- 3.Що ви розумієте під міжнародним поділом праці, спеціалізацією та інтеграцією виробництва?
- 4.Охарактеризуйте етапи формування світового господарства.
- 5.Назвіть основні форми міжнародних економічних відносин і дайте їх характеристику.
- 6.Які ви знаєте види інтеграційних об'єднань? Чим вони відрізняються одне від одного?
- 7.Які є закономірності утворення світового господарства?
- 8.Охарактеризуйте експортний потенціал України.
- 9.Які основні елементи включає в себе механізм міжнародного співробітництва України? Які проблеми інтеграції економіки України у світове господарство?
10. У чому суть глобальних проблем людства і які шляхи їх вирішення вам відомі?

Теми рефератів

- 1.Проблеми інтеграції економіки України у світове господарство.
- 2.Експортний потенціал України.
- 3.Україна і Європейський союз. Перспективи входження.

Рекомендована література

1. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрущенко, І. П. Борейко. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - Є. 120-138.
2. Мочерний Є. В. Економічна теорія : Підручник / Є. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - С. 583-628.
3. Мочерний Є. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний Є. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - С. 545-622.
4. Основи економічної теорії : Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - С. 404-416,435-442.
5. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ПУЛ, 2003. -С. 473-523.
6. Предборський В. А. Економічна теорія / [В. А. Предборський, Б. Б. Гарін, В. Д. Кухаренко / Під ред. Предборського В. А.]. - К.: Кондор, 2003. - С. 449-476.

ЗАВДАННЯ І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Завдання для виконання контрольної роботи є індивідуальним для кожного студента і складається з п'яти теоретичних питань, на які потрібно дати ґрунтовні реферативні відповіді.

Контрольні питання включають всі теми, передбачені робочою програмою.

Склад питань кожним студентом визначається самостійно таким чином: спочатку з таблиці 1 визначають варіант індивідуального завдання в перетині стрічок: початкової літери прізвища студента і останньої цифри номера залікової книжки студента. В цьому ж стовпці (№ варіанта) вказуються номери контрольних питань. Завдання виконуються згідно із порядковим номером за списком групи.

Наприклад, студент Онищенко О.В., що 15 у списку, має залікову книжку з номером 1211, повинен виконувати індивідуальні завдання варіанту 1, який включає такі питання: 15,34,52,69,87 та задачу під №15, Довільна зміна варіанту не попускається,

ОФОРМЛЕННЯ І СТРОКИ ЗДАЧІ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Робота повинна бути написана розбірливим почерком або надрукована. Обсяг контрольної роботи - 20-26 сторінок рукописного тексту або 6-10 сторінок друкованого тексту, її зміст повинен бути коротким, чітким і ясным, Текст бажано ілюструвати схемами, графіками, діаграмами. Обов'язкові посилання на літературні джерела, які були використані студентом при вивченні теми контрольної роботи, список яких повинен бути наведений в кінці роботи. Порядок оформлення титульної сторінки вказаний у додатку 1.

Контрольна робота здається викладачеві з таким розрахунком, щоб вона була прорецензована не пізніше як за два тижні до екзаменаційної сесії. Після перевірки викладачем контрольна робота повертається студенту з позначкою «допущено до співбесіди» або «не допущено до співбесіди».

Залік контрольної роботи проводиться на екзаменаційній сесії після співбесіди з викладачем по темі роботи.

НОМЕРИ ПИТАНЬ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

	Остання цифра номеру залікової книжки студента									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
А, М, П	1, 18, 36, 54, 72	2, 19, 37, 55, 73	3, 20, 38, 56, 74	4, 21, 39, 57, 75	5, 22, 40, 58 76	6, 23, 41, 59 77	7, 24, 42, 60, 78	8, 25, 43, 61, 79	9, 26, 44, 52,80	10, 27, 45, 63, 81
Е, І, Н	11, 28, 46, 64, 82	12, 29, 47, 65, 83	13,30, 48,66 84	14,31, 49,67, 85	15,32 50,68 86	16,33 51,69 87	17,34 52,70 88	18,35 53,71 89	19,36 54,72 90	1,20, 37,55 73
Л, Б, Є,	2, 21, 38 56, 74	3, 22, 39,57,75	14,33 50, 68 86	5,24, 41,59 77	6,25 42,60, 78	7,26 43,61 79	8,27 44,62 80	9,28 45,63 81	10,29 46,64 82	11,30 47,65 83
Д, Р, С	12,31, 48, 66,84	13,32, 49,67, 85	6,24, 43,60 78	15,34, 51,69, 87	16,35, 52,70, 88	17,36 53,71 89	18,37 54,72 90	1,19 38,55 73	2,20 39,56 74	3,21 40,57 75
Г, К, Х	4, 22, 41 58,76	5, 23, 42,59,77	16,35 53,70 88	7,25 44,61 79	8,26 45,62 80	1,19 38,56 73	2,20 39,57 74	3,21 40,58 75	4,22 41,59 76	5,23 42,60 77

Я, О, В	14,33, 51,68, 86	15,34,52, 69,87	8,26, 45,63 80	17,36, 54,71,89	18,37 55,72 90	1,19 38,56 73	2,20 39,57 74	3, 21 40,58 75	4,22 41,59 76	5,23 42,60 77
Ч, З, У, Ю	6, 24, 43, 61, 78	7, 25,44 62,79	18,36 55,73 90	9,27,46 64, 81	10,28 47,65 82	11,29 48,66 83	12,30 49,67 84	13,31 50,68 85	14,32 51,69 86	15,33 52,70 87
Ф, Т, Щ	16, 34,53 71, 88	17,35,54 ,72,89	10,28, 46,65,83	1,19,37 56, 74	2,20, 38,57 75	3,21 39,58 76	4,22 40,59 77	5,23 41,60 78	6,24 42,61 79	7,25 43,62 80
Щ, Ж, Ц	8, 26, 44, 63, 81	9, 27,45 64, 82	10,28, 46,65 83	11,29, 47,66, 84	12,30, 48,67, 85	13,31 49,68 86	14,32 50,69 87	15,33 51,70 88	16,34 52,71 89	17,35 53,72 90

***ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З
ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»***

1. Зародження економічної думки в суспільстві. Місце політекономії серед інших теоретичних й спеціальних економічних наук.
2. Основні етапи і напрями розвитку економічної думки: меркантилізм, фізіократизм, класична теорія, марксистська економічна теорія,
3. Сучасні економічні теорії (кейсіанство та неокейсіанство, монетаризм, маржиналізм, інституціоналізм, неолібералізм, математична школа).
4. Предмет політекономії та його відмінні та спільні риси з економічною теорією та економікою.
5. Функції політичної економії та її характеристика.
6. Економічні закони та категорії, їх характеристика та класифікація.
7. Методи дослідження економічних явищ та процесів.
8. Характеристика позитивної та нормативної політекономії.
9. Характеристика продуктивних сил суспільства та суть суспільних відносин.
10. Характеристика виробничих відносин. Суть економічної системи.
11. Фази та сфери суспільного виробництва, їх характеристика.
12. Формаційний підхід до розвитку суспільства.
13. Цивілізаційний підхід до розвитку суспільства.
14. Характеристика суспільного продукту та його форм.
15. Національне багатство та національний дохід як форми суспільного продукту, їх суть та складові елементи.
16. Мотиви економічної діяльності: потреби та економічні інтереси.
17. Суть та класифікація благ, їх взаємозв'язок із виробництвом.
18. Суть економічного прогресу. Його недоліки.
19. Інтенсивний економічний прогрес. Його форми та фактори. Аналіз позитивного впливу на економічний розвиток суспільства.
20. Суть та класифікація економічних суперечностей. Аналіз їх впливу на розвиток суспільного виробництва.
21. НТР, її суть та характерні риси.
22. Поняття власності.
23. Економічний та юридичний зміст власності.
24. Місце власності у системі виробничих відносин.
25. Різноманітність форм та видів власності.

26. Розвиток відносин власності в сучасних умовах реформування економіки України.
27. Характеристика об'єктів та суб'єктів власності, їх взаємодія у процесі виробництва.
28. Суть та шляхи роздержавлення. Практика роздержавлення в Україні. Її позитивний чи негативний вплив на розвиток економічної системи України.
29. Способи приватизації. Практика застосування в Україні.
30. Роздержавлення та приватизація різних форм власності в Україні.
31. Приватна власність як основа розвитку ринкової економіки та підприємницької діяльності. Переваги та недоліки приватної власності в суспільному виробництві.
32. Натуральне виробництво, його характеристика.
33. Товарна форма виробництва: умови виникнення, розвиток, форми.
34. Мінова та споживча вартість товару.
35. Виникнення, суть та функції грошей.
36. Грошові системи, їх елементи, та класифікація.
37. Характеристика біметалевих та монометалевих грошових систем.
38. Фактори, які впливають на стійкість грошової системи.
39. Суть та причини виникнення інфляції.
40. Інфляція в Україні. Соціально-економічні наслідки та методи подолання.
41. Суть ринку та умови його існування. Аналіз існуючої моделі ринкової економіки в сучасних умовах України.
42. Функції ринку та їх характеристика.
43. Класифікація ринків. Аналіз існуючих ринків в Україні.
44. Характеристика проблем розвитку ринкової економіки в Україні.
45. Чому ринкова економіка стала панівною економічною системою в світі?
46. Суть та структура господарського механізму.
47. Суть та види конкуренції, Проблеми розвитку конкуренції в сучасній Україні.
48. Суть та види монополій. Необхідність державного втручання в монопольну діяльність.
49. Суть попиту. Крива попиту та фактори, які впливають на нього.
50. Суть пропозиції. Крива пропозиції та фактори, які на неї впливають.
51. Взаємодія попиту та пропозиції. Ціна.
52. Характеристика суті та функцій ціни.
53. Поняття та функції інфраструктури. Її основні елементи.
54. Суть підприємства, механізм функціонування, спільні риси всіх підприємств, їх аналіз.
55. Функції підприємства, їх аналіз.
56. Класифікація підприємств.
57. Аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища, їх вплив на розвиток фірми.
58. Вплив зовнішнього середовища на розвиток підприємств в Україні.
59. Капітал та умови його існування.
60. Прибуток, його суть та види. Показники виміру.
61. Умови, які впливають на формування капіталу в Україні.
62. Формування підприємницького простору, його елементи та фактори, які на

- них виливають.
63. Підприємницький простір в Україні та фактори, які визначають його позитивність або негативність.
  64. Види бізнесу.
  65. Кооперація як необхідна умова розвитку суспільства.
  66. Аналіз організаційно-правових форм товариств в сільському господарстві України: ТОВ, повні товариства, командитні товариства, товариства з повною відповідальністю, акціонерні товариства, їх суть та класифікація.
  67. Суть та функції менеджменту.
  68. Суть та види безробіття. Причини виникнення.
  69. Методи боротьби з безробіттям. Аналіз безробіття в Україні.
  70. Циклічність розвитку суспільства. Причини виникнення циклів.
  71. Класифікація циклів.
  72. Суть аграрного виробництва, його важливість для суспільного відтворення.
  73. Суть земельної ренти, причини виникнення та класифікація.
  74. Суть та необхідність державного регулювання економічних процесів.
  75. Методи регулювання економічних процесів.
  76. Держава як суб'єкт економічних відносин. Економічні функції держави.
  77. Олігополістична структура ринку. Основні ознаки та причини існувати олігополії.
  78. Господарський механізм.
  79. Економічний закон зростання потреб.
  80. Роздержавлення та приватизація різних форм власності в Україні.
  81. Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин.
  82. Зміст перехідної економіки, її основні риси і типи.
  83. Економічна система сучасного капіталізму.
  84. Порівняльна характеристика капіталістичної та соціалістичної економічних систем.
  85. Розвинуті країни ринкової економіки. Країни, що розвиваються. Країни з перехідною економікою.
  86. Міжнародний поділ праці і спеціалізація. Міжнародні економічні відносини.
  87. Міжнародна економічна інтеграція. Головні інтеграційні угруповання світу.
  88. Світове господарство. Його суть і структура.
  89. Проблеми економічної відсталості окремих країн.
  90. Шляхи розв'язання глобальних проблем.

ПЕРЕЛІК ЗАДАЧ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

1. Вартість валового суспільного продукту країни 210 млрд. грн. Матеріальні затрати на предмети праці 130 млрд. грн. Амортизація 10 млрд. грн. Необхідно розрахувати вартість кінцевого суспільного продукту.

2. Необхідний продукт в країні А - 80 млрд. грн., а додатковий продукт - 40 млрд. грн. Розрахуйте вартість чистого продукту країни А та норму додаткового продукту.

3. Якою буде вартість національного доходу країни, якщо валового суспільного

продукту 230 млрд. грн., а вартість спожитих засобів виробництва 100 млрд. грн.?

4. Необхідний продукт в країні А - 80 млрд. грн., а додатковий продукт - 20 млрд. грн. Треба розрахувати норму додаткового продукту.

5. На взуттєвій фабриці одержано такі показники: вироблено 40 тисяч пар взуття, працювало 100 робітників протягом 22 днів, робочий день становив 8 год. Розрахуйте показники ефективності використання трудових ресурсів. При цьому продуктивність праці розрахуйте за одну людину-годину та на одного працівника.

6. На взуттєвій фабриці одержано такі показники: вироблено 100 пар взуття на суму 10 000 грн., вижато сировини, матеріалів, палива - на 4 000 грн., Розрахуйте показники ефективності використання матеріальних ресурсів.

7. На підприємстві «0» середньорічна вартість основних виробничих фондів у 2000 році складала 1 млн. грн., вартість виробленої (валової) продукції - 16 млн. грн., У 2006 році в силу загального скорочення виробництва в країні - відповідно 3 млн. грн., (в цінах 2000 року). Необхідно розрахувати показник фондовіддачі, його зміни і зробити висновок про те що ці зміни свідчать.

8. На машинобудівному підприємстві працює 1000 робітників, Обсяг продукції, що виробляється - 10 млн. грн. Вартість основного капіталу - 20 млн. грн. Вартість перероблених матеріалів - 6 млн. грн. Розрахувати показники ефективності використання трудових ресурсів, матеріальних ресурсів та грошових коштів.

9. Підприємство «А» за рік виробило продукції на 12 млрд. грн. Вартість матеріалів для виробництва цієї продукції вклала 7 млрд. грн. За цей час підприємство "Б" такої ж продукції виробило на 8 млрд. грн., при затратах матеріалів на 3 млрд. грн. Необхідно розрахувати показники матеріаломісткості та матеріаловіддачі, а також зробити висновок, на якому підприємстві ефективність виробництва вища й чому.

10. Сукупний суспільний продукт країни «А» дорівнює 950 млрд. дол., у тому числі продукти промисловості П 600 млрд. дол., сільського господарства - 180 млрд. дол., будівництва - 120 млрд. дол., інших галузей - 50 млрд. дол. Визначте розміри продукту I і II підрозділів суспільного виробництва, якщо відомо, що доля предметів споживання за галузями дорівнює відповідно (у %) 40, 25, 35 і 30. Проаналізуйте структуру суспільного продукту. Яке визначення засобів виробництва і предметів споживання в процесі відтворення.

Зобразіть у вигляді діаграми структуру суспільного продукту (засоби виробництва і предмети споживання) в промисловості, сільському господарстві, будівництві та інших галузях у грошових одиницях (у млрд. грн.).

11. Господарства Полісся продали льону-трісти льонозаводам на суму 150 млн. грн. Заводи, переробивши льон-трісту, одержали волокна на 175 млн. грн., яке продали прядильній фабриці. З цього волокна було виготовлено пряжі на суму 205 млн. грн. Пряжу, у свою чергу, продали ткацькій фабриці, де з неї виготовили полотно на суму 245 млн. грн.

Визначте: а) величину валового суспільного продукту; б) величину кінцевого та проміжного суспільного продуктів.

12. Національний дохід країни «А» у 2000 році становив 136 млрд. грн. У 2006 році його виробництво знизилось на 55%. У 2000 році в економіці країни було зайнято 25 млн. осіб, а в 2006 році 23 млн. осіб.

Визначте: а) величину отриманого у 2006 році національного доходу; б) продуктивність праці в 2000 та 2006 роках.

13. У країні за рік вироблено засобів виробництва, предметів споживання, інших матеріальних благ на загальну суму 250 млрд. грн. Витрачено на це матеріалів, сировини, палива та інших засобів виробництва на суму 150 млрд. грн. Крім того населенню, підприємствам було надано послуг на 55 млрд. грн. При наданні послуг використовувались засоби праці, які частково були зношені і для поновлення їх вартості було нараховано 15 млрд. грн. в амортизаційний фонд.

Визначте обсяги: а) ВВП; б) національного доходу.

14. Сума цін реалізованих за рік товарів - 900 млрд. дол. З них 200 млрд. продано в кредит з відстрочкою платежів до наступного року, Платежі, по яких настав час оплати за операції, здійснені раніше, становлять 150 млрд. дол., взаємопогашені платежі - 50 млрд. дол. Гроші роблять в середньому 8 оборотів на рік.

Визначте кількість грошей, необхідних для обігу.

15. Підприємства "А" і "Б" виробляють продукцію "Х" кожне на суму 50 млн. грн. при стабільному попиті на ринку на цю продукцію 100 млн. грн. Намагаючись завоювати ринок і потіснити свого конкурента, підприємство "А" збільшило випуск продукції за рахунок підвищення продуктивної сили праці. Те ж саме зробило й підприємство "Б", але за рахунок підвищення інтенсивності праці. Хто переможе в конкурентній боротьбі й чому?

16. Розрахувати: а) скільки потрібно мати грошей в обігу, за умови, що обсяг продажів вкладає 40 млрд. грн., а гривня обертається три рази на рік; б) як зміниться необхідна кількість грошей, якщо на 10 млрд. грн. товари будуть продані в кредит, на 5 млрд. грн. надійдуть платежі за товари, продані в попередні періоди, а гривня буде обертатися в два рази швидше?

17. Швейна фабрика «Марічка» щомісяця в змозі виготовити 200 жіночих костюмів або 800 блузок. Необхідно розрахувати альтернативну вартість збільшення виробництва того чи іншого товару і побудувати криву виробничих можливостей швейної фабрики.

18. Підприємство виробило 100 тис. телевізорів зарік. Собівартість одного телевізора - 200 грн., реалізаційна ціна - 300 грн.

Визначте:

а) як зміниться прибуток підприємства, якщо воно зменшить собівартість телевізора на 30%?

б) якою за нових умов буде норма прибутку (рентабельності) на підприємстві; на скільки вона зросте?

19. На основі наведених у таблиці умовних даних виконайте наступні завдання:

а) законспекуйте, що являють собою основні фонди підприємства, а що оборотні активи;

б) розрахуйте показники фондоозброєності, фондозабезпеченості, фондодіддачі та фондоємності;

в) визначте, на якому підприємстві основні виробничі фонди використовуються найефективніше;

г) зазначте можливі причини цього факту.

Показники	ТОВ «Зоря»	СВК «Веселий Кут»
1.Середньорічна вартість основних фондів, млн.грн.	700000,00	500000,00
2.Вартість виробленої продукції, млн. грн.	910000,00	400000,00
3.Площа сільськогосподарських угідь, га	8560,30	5480,50
4.Кількість працівників, зайнятих на виробництві	350	250
5.Фондовіддача		
6.Фондоємність		
7.Фондозабезпеченість		
8.Фондоозброєність		

20. Усі представлені у таблиці товаровиробники виробляють газонокосилки. За даними таблиці розрахуйте індивідуальний робочий час на виробництво товару для кожної групи товаровиробників та суспільно необхідний час на виготовлення товару, Яким чином розраховується індивідуальний робочий час та суспільно-необхідний робочий час?

Група товаровиробників	Обсяг виробництва	Витрати часу на виробництво одиниці товару (год.)
I	200	8
II	500	10
III	300	12

21. У 1996 році в Україні працювало 96 000 приватних малих підприємств, частка яких у валовому внутрішньому продукті (ВВП) становила 7%, ВВП у 1996 році становив 80,5 млрд. грн. На початок 2007 року кількість приватних малих підприємств досягла 168 000, а їх частка у ВВП склала 9%, ВВП у 2007 році дорівнював 203,8 млрд. грн., Визначте:

а) який обсяг ВВП вироблявся приватними малими підприємствами у 1996 році і 2007 році?

б) відповідний обсяг виробленого ВВП в середньому одним приватним малим підприємством?

в) в якому році і наскільки ефективніше працювали такі підприємства?

г) наскільки зросла кількість приватних малих підприємств за вказаний період?

22. У таблиці представлені обсяг попиту і пропозиції на ринку морозива.

Ціна,грн..	0,4	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1
Обсяг попиту (шт.)	90	80	70	60	50	40	30	20

Обсяг пропозиції (шт.)	10	20	30	40	50	60	70	80
------------------------	----	----	----	----	----	----	----	----

- а) Чому дорівнює рівноважна ціна на цьому ринку?
 б) Яка буде ситуація на ринку морозива, якщо держава встановить ціну 0,6 грн.

23. Припустимо, що функція попиту на комп'ютер нової моделі має вигляд: $d = 100 - p$, а функція пропозиції $s = 2p - 50$.

Розрахуйте та визначте:

- а) еластичність попиту за ціною, яка врівноважує попит і пропозицію.
 б) якою буде ціна комп'ютера за умови введення урядом 10% податку з продажу?
 в) як зміниться виручка внаслідок підвищення цін?

24. Підприємство «А» отримало банківський кредит у розмірі 7200 тис. грн., під 30% річних строком на 3 роки. Яку суму грошей сплатить підприємство банку після закінчення терміну кредиту? Розрахуйте методами простого і складного процента.

25. На початок квітня 2000 року фактичний рівень безробіття в країні «А» з врахуванням вимушених відпусток складав 3,5 млн. чол. Працездатне населення країни складало близько 22 млн. чол. Вирахувати рівень безробіття.

26. Припустимо, що природний рівень безробіття складає 5%, а фактичний - 16%. Користуючись законом Оукена, визначте величину відставання ВВП у процентах. Якщо номінальний ВВП дорівнює 300 млрд. грн., який обсяг продукції втрачається через безробіття?

27. Згідно з прогнозом служби зайнятості природне безробіття в країні повинно було скласти 5%. Фактично ж безробітних (офіційно зареєстрованих впродовж року) було 6 млн. чол. при загальній кількості працездатних 20 млн. чол.

Розрахувати:

- а) рівень безробіття в країні;
 б) наскільки фактичне безробіття перевищує природне;
 в) який економічний збиток буде мати країна, якщо врахувати, що при повній зайнятості планувався обсяг ВВП в сумі 400 млрд. грн. (застосуйте закон Оукена).

28. Кількість робочої сили становить 73 778 тис. осіб, зайнятих - 69 685 тис. осіб.

Визначте кількість безробітних та рівень безробіття?

29. Населення країни становить 3 млн. осіб; 600 тис. осіб - діти та хворі психіатричних лікарень; 800 тис. осіб; пенсіонери; безробітні - 200 тис. осіб; 100 тис. осіб шукають роботу і зайняті неповний робочий день.

Визначте кількість працездатного населення та офіційний рівень безробіття.

30. Розрахуйте згідно з законом Оукена відставання фактичного обсягу ВВП від реального, якщо фактичний рівень безробіття перевищує природний рівень на 2,8%.

ДОДАТОК 1

Зразок титульної сторінки контрольної роботи
Міністерство аграрної політики і продовольства України
Уманський національний університет садівництва

Кафедра економічної теорії

КОНТРОЛЬНА РОБОТА З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»
(шифр 1248 - № запитань 1,19,38,56,73)

Виконав:
студент 31 -з-сп групи
Кремінь Ігор Петрович

Умань - 2013

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) студент може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) студент може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

- відповідь на питання семінарського заняття оцінюється за стандартною шкалою, але лише у межах позитивних оцінок - «відмінно» - 3 бали; «добре» - 2 бали; «задовільно» - 1 бал;

- підготовка реферату (8-10 стор. рукописного тексту із зазначенням джерел інформації) - 1 бал;

- два тестових контролі (по 50 тестових завдань), по кожному з яких можна набрати бали відповідно до кількості (%) правильних відповідей:

> 90% правильних відповідей - 11 балів; 82-89% - 9 балів; 74-81% - 7 балів; 68-73%

-5 балів; 61-67% - 3 бали; < 49% правильних відповідей - 0 балів.

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий тест (екзамен) (залік)	Сума
Модуль 1						Модуль 2									
T1	T2	T3	T4	T5	МК1	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	МК2	0	100
5	5	5	5	5	20	5	5	5	5	5	5	5	20		

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Економічна теорія. Політекономія : підручник / за ред. В.Д. Базилевича / В.Д. Базилевич, В.М. Попов, К. С. Базилевич, Н.І. Гражевська. - 7-ме вид., стер. К. : Знання-Прес, 2008. - 719 с.
2. Економічна теорія. Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. - Київ: Центр навчальної літератури, 2006. - 704 с.
3. Костюк В. С. Економічна теорія : Навч. посібник / В. С. Костюк, А. М. Андрющенко, І. П. Борейко. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 282 с.
4. Мочерний С. В. Економічна теорія : Підручник / С. В. Мочерний, М. В. Довбенко. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - 856 с.
5. Мочерний С. В. Економічна теорія : Навч. пос. / Мочерний С. В. - К. : Видавничий центр «Академія», 2005. - 640 с.
6. Основи економічної теорії: Навч. посібник / За заг. ред. П. В. Круша, В. І. Депутат, С. О. Тульчинської. - К.: Каравела, 2007. - 448 с.
7. Основи економічної теорії. Підручник / За заг. ред. Ніколенка Ю. В. - К. : ЦУЛ, 2003.-540 с.
8. Предборський В. А. Економічна теорія / [В. А. Предборський, Б. Б. Гарін, В. Д. Кухаренко / Під ред. Предборського В. А.]. - К. : Кондор, 2003. - 492 с.

Допоміжна

1. Антимонопольна діяльність : підручник / за ред. В.Д. Лагутіна. - К. : КНТЕУ, 2005. -580 с.
2. Базилевич В.Д. Макроекономіка : підручник / за ред. В.Д. Базилевича, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик : - К.: Атіка; 2009. - 368 с.
3. Башнянин Г.Л., Лазур П.Ю., Медведєв В.С. Політична економія: Підручник. І К: Вид. Ельга „Ніка-Центр". П 2002. - 527с.
4. Башнянин Г.І., Шевчук Є.С. Політична економія. Навч. Посібник / За ред. д.е.н. проф. Г.І. Башнянина та Є.С. Шевчука. 3-тє видання, перероб. і виправл. І Львів: „Новий Світ-2000", 2004. й 480 с.
5. Ворисов Е.Ф. Экономическая теория. Курс лекций: учебное пособие для студентов вузов, 2-е изд. - М.: Юрайт, 2002. □ 384 с.
6. Горобчук Т.Г, Мікроекономіка. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. П 272 с.
7. Заглинський А.О., Матусевич М.К. Політична економія. Навчальний посібник. - Рівне : Волинські обереги, 2000. - 408 с.
8. Задоя А.А., Петруня Ю.Е. Основи економіки. Учебное пособие. - К.: Вища школа. П Знання. 1998. П 478с.
9. Иохин В.Я. Экономическая теория. - М.: Юрист, 2000. □ 473 с.
- 10.Економічна теорія / Під ред. Предборського В.А. - К.: Кондор, 2003. - 492
- 11.Калінченко О.В. Мікроекономіка : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Калінченко, Л.М. Березіна. - К.: Центр учб. л-ри, 2008. - 472 с.
- 12.Косік А.Ф. Мікроекономіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. Ф. Косік, Г.Є. Гронтковська. - 2-ге вид., перероб. і допов. - К.: Центр учб. л-ри, 2008. - 436 с.
- 13.Лагутін В.Д. Бюджетна та монетарна політика: координація в трансформаційній економіці / В.Д. Лагутін. - К.: КНТЕУ, 2007. П 247 с.

14. Макроекономіка та макроекономічна політика : навч. посіб. для студ. виш., навч. закл. / А.Ф. Мельник, Т.Л. Желюк, О.В. Дугопольський, О.В. Панухник. О К.: Знання, 2008. а 699 с.
15. Мочерний С.В. Економічна теорія: Підручник для студентів ВУЗів. □ К.: Видавничий центр "Академія", 1999. - 592 с.
16. Мочерний С.В. Основи економічної теорії: Підручник для студентів ВУЗів. О К.: Видавничий центр "Академія", 2004. - 464с.
17. Ніколенко Ю.В. Політекономія: Підручник. П Київ: ПУЛ, 2003. - 412 с.
18. Основи економічної теорії: Підручник у 2 кн. Кн.. 1: Суспільне виробництво, Ринкова економіка / Ю.В. Ніколенко, А.В. Лемківський, В.А. Євтушевський та ін.; За ред. Ю.В. Ніколенка. О 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Либідь, 1998. - 272 с.
19. Основи економічної теорії: Підручник у 2 кн., Кн.. 2: Підприємництво, маркетинг, менеджмент. Відтворення в національному та світовому господарстві / Ю.В. Ніколенко, М.М. Віденко, А.В. Шегда та ін.; За ред. Ю.В. Ніколенка. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: Либідь, 1998. - 272 с.
20. Основи економічної теорії: Політекономічний аспект: Підручник для ВНЗ / Г.Н.Климко. - К.: Знання, 2002. - 615 с.
21. Павленко Ш. Мікроекономіка: Навч. посіб. О К.: Центр навчальної літератури, 2006. - 288 с.
22. Політична економія: Навч. посібник / Кривенко К.Т. - К.: КНЕУ, 2001. - 508 с.
23. Рыбалкин и др. Основы экономической теории. - К.: Альма-Матер, 2000. - 352 с.
24. Рыбалкин В.О. Політекономія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В.О. Рыбалкіна, В.Г. Бодрова. - К.: Академвидав, 2004. 672 с.

13. Інформаційні ресурси

1. База даних економіки и права ПОЛПРЕД [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gntb.gov.ua/>
2. Бібліотечний інформаційно-освітній портал [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://libportal.org/ua/>
3. Виртуальная электронная библиотека - ВВМ [Електронний ресурс]. Режим доступу: : <http://www.velib.com/>
4. Електронні каталоги бібліотек України [Електронний ресурс]. Режим доступу: : <http://e-catalog.name/>
5. Електронна бібліотека ЇБ.сот.иа [Електронний ресурс]. Режим доступу: : <http://www.lib.com.ua/>
6. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: : <http://www.nbu.gov.ua/>
7. Українська бібліотека «Джерело» [Електронний ресурс]. Режим доступу: : <http://ukrlib.com/>
8. arXiv.org - загальнодоступні наукові публікації [Електронний ресурс]. Режим доступу: : <http://arxiv.org/>
9. eLIBRARY - Научная электронная Библиотека [Електронний ресурс]. Режим доступу: : <http://elibrary.ru/>